

סיכום פורום רכזי מקצועות, 24.5.16

מסכמים את תשע"ו; לקראת תשע"ז בוחרים באחריות

סיוכום תשע"ו במקצועות הלימוד: איזה שינוי הובלנו השנה?

בחרנו לסכם את השנה בהסתכלות על שינויים שיושמו השנה בדרכי ההוראה. הדגשנו מודלים שונים של למידת חקר שנעשתה במקצועות שונים. זאת במסגרת המעבר ללמידה פעילה, המדגישה בחירה של הלומד ואחריות לבחירה.

בתחילת המפגש הציגו ארבע מורות פרויקטים ייחודיים:

1. **טובית אביר**, מורה לאנגלית, הלומדת כלים מתוקשבים בהוראה, הציגה לנו עבודה באמצעות הכלי ThingLink, בו השתמשה השנה בכיתותיה כמקדם הוראה אינטראקטיבית.
2. **ענבל מעודד**, רכזת מדעי החברה, הציגה עבודות חקר שתלמידיה כתבו השנה בעזרת כלי גוגל-דוקס. בין השאר, במסגרת לימודי הסוציולוגיה, כל תלמיד כתב עבודה על היישוב בו הוא גר. מורים הגרים באותן קהילות הם שבדקו את העבודות, כתבו משוב ואף נתנו ציון לתלמיד.
3. **ורה סופרפיין**, רכזת הפיזיקה, לומדת זה שנתיים בתכנית להנחיית עבודות חקר בפיזיקה. היא הציגה עבודות שעשו תלמידי המגמה של שכבת י'.
4. **הגר פורמן**, רכזת המדעים בחטיבת הביניים, הציגה את עבודות החקר בפיזיקה שעשו תלמידי כיתות ט' השנה.

שוחחנו בשלישיות על שינויים שהובלנו השנה במקצועות שלנו:

לקראת הפורום קיבלו הרכזים שאלון מתוקשב בו התבקשו לתאר שינוי משמעותי אחד אותו קיימו השנה בתחום ההוראה שלהם. הם התבקשו לציין קושי מרכזי ביישום השינוי, ייתרון מרכזי, משהו חשוב שלמדו מהשינוי, ולבסוף – לציין האם ימשיכו ליישמו בשנה הבאה.

להלן מבחר שינויים אותם תיארו הרכזים בעקבות השנה החולפת:

 דבורה גזית, אנגלית בחט"ב: התלמידים בנו מצגות קצרות מגוון נושאים, לפי בחירתם, והציגו אותן בכיתה, החל מכיתה ז'.

 רון אופיר, שחמט בחט"ב: בניגוד לשנים קודמות, בהן התלמידים שיחקו לאותך כל המפגש, השנה התחלתי כל מפגש בדף תרגילים, שעליו מקבלים התלמידים ציון. רק לאחר שהתלמידים ענו על דף התרגילים, ובדקו אותו יחד איתי, הם התפזרו להמשך השיעור שהיה חופשי יותר לבחירה.

➤ **הגר רומפלר, תרבות ישראל בחט"ב:** בכיתות ח' למדנו את נושא חגי ישראל. כל תלמיד בחר בחג וחקר אותו אותו עפ"י הנחיות מפורטות. לסיכום הגיש עבודה בהיקף של עמוד וחצי.

➤ **עטרה אל האיק,** מרכז למידה: השנה קיימנו למידת עמיתים כמודלינג בצוות ובהוראה.

➤ **חלי כהן, מגמת כימיה:** בכיתות י' יישמתי שיטת PBL במסגרת 30% בגרות. התלמידים למדו בכיתה את הבסיס של הנושא פולימרים והתבקשו (בקבוצה של שניים שלושה תלמידים) לבחור תת נושא אחד לפרויקט אותו הם למדו באופו עצמאי, חקרו, השתמשו בכלי מחקר (ניסוי, אינטגרציה של מאמרי חקר, הדגמה של המחשה בכיתה וכו') והציגו את פרויקט הגמר בכיתה בפני התלמידים.

➤ **אורית שלו, מגמת רפואה:** קיימנו למידת עמיתים במקצוע מערכות רפואיות. כל תלמיד העביר מצגת ובה פרטים על המחלה אותה חקר, החולה אותו ליווה והמידע שצבר במהלך הפרויקט. המטרה העיקרית הייתה לחשוף את הידע שהתלמיד רכש ולבדוק האם הידע שלו מספיק רחב כך שהוא יכול לענות לשאלות הקהל.

➤ **ניבה נוריאל-סביון, תנ"ך:** קיימנו השנה הוראת עמיתים. המורים התחלפו ביניהם בכיתות. כך נחשפו התלמידים לאופני הוראה שונים, והמורים למדו זה מזה.

➤ **יעל קרונפלד, לשון בחט"ע:** תלמידים הגישו תיקי עבודות כחלק מהערכה חלופית של 30% במקצוע

➤ **דודו גורן, היסטוריה:** במסגרת 30% של כיתה י' התמקדנו בלימוד עצמי של דילמות מתקופת השואה.

המורים ציינו **קשיים שונים** בשינויים שהובילו, וביניהם: הקושי להניע תלמידים ללמידה עצמית, נטיית תלמידים להעתיק מתוך האינטרנט, העומס בהנחיית תלמידים רבים, קשיי התארגנות של תלמידים, ועוד.

בין **היתרונות** שמנו המורים לשיטות ההוראה השונות היו – רלוונטיות לתלמיד, עניין, מעורבות תלמידים, הקניית כלים שימושיים לתלמידים, כגון – ארגון, אחריות, מציאת מידע, הסקת מסקנות, ועוד.

סג "לבחור באחריות": איך מחנכים את דור ה-Y, או-טו-טו דור ה-Z?

בפתיחת חלק זה צפינו בקטע מתוך פרק 10 של הסדרה הישראלית "האחיות המוצלחות שלי" מאת היוצרות גלית חוגי ונעה ארנברג.¹ הסדרה הקומית עוסקת בחייהן של שלוש אחיות בשנות ה-20 לחייהן, שאינן מוצאות את מקומן בעולם. בפרק בו צפינו מארחת אחת האחיות, נטלי - בגילומה של נלי תגר - את ראש הממשלה - ירון לונדון, אלא מי - בביתה. בשיחה ביניהם מתפתח קונפליקט המאפיין את הניגודים בין דור ההורים לבין דור ה-Y המפורסם.

בשיחה, נטלי מתקשה להסביר מה היא עושה בחיים. כאשר ראש הממשלה דוחק בה, היא מתארת את האפשרויות השונות שעמדו בפניה ושלא בחרה בהן. היא מאשימה את "המבוגרים" ואת "הממסד" בחוסר הישע ובחוסר האונים שלה. ראש הממשלה נוזף בה ומציע לה לבחור בכיוון בחיים, ואז להתמיד בו. הוא דורש ממנה לקחת אחריות על חייה.

בעקבות הסרטון דנו **במאפיינים של דור ה-Y**. מדובר בעיקר ילדיהם של דור הבייבי בומרס, ילידי שנות ה-50 ותחילת שנות ה-60, למרות שחלק מדור זה הוא גם צאצאיהם של האוכלוסייה המבוגרת יותר מקרב דור ה-X. דור ה-X הפך למונח מקובל, הן בקרב דמוגרפים ומדעני החברה והן בקרב משווקים אך בעיקר בתרבות הפופולרית. המונח "דור ה-X" הפך לשגור בזכות ספרו של דאגלס קופלנד Generation X: Tales for an Accelerated Culture, אשר עסק בעיקר בדור ה-X.

מאפייני דור ה-Y (בעזרת ויקיפדיה)

- א. גדל לתוך ההאצה בפיתוחים הטכנולוגיים בתחום המחשבים, האינטרנט והסלולר
- ב. בעל נגישות לכלים ואמצעי תקשורת מתקדמים.
- ג. יכולת ונכונות לעבודת צוות ועבודה בקבוצות,
- ד. יכולת לפזר קשב ולטפל במקביל בשני נושאים לפחות.
- ה. רובם בעלי מיומנות טכנולוגית ויכולת לימוד מהירה של מכשירים חדשים.
- ו. שימוש רב ברשתות חברתיות מקוונות.
- ז. מאופיין כחסר יוזמה יחסית לדורות הקודמים, אך עם מוכנות גבוהה ללמוד נושאים חדשים.
- ח. להבדיל מהדורות התעסוקתיים הקודמים, בני הדור הזה אינם מוכנים לוותר על חיי משפחה לטובת קידום בעבודה. הביטחון התעסוקתי לא מדורג אצלם במקום גבוה, ואינם רוצים לקחת אחריות בעבודה אם הדבר ידרוש מהם להשקיע בכך מאמץ רב.
- ט. עוזבים בגיל מאוחר את בית הוריהם, שליש מהם עוברים דירה בכל שנה ו-40% מהם חוזרים לבית ההורים לפחות פעם אחת.

¹ לצפייה: <https://youtu.be/O1UlxQs1vLc>

י. עוברים בממוצע שבע עבודות עד גיל 30.

יא. כשני שלישים חיים עם בן זוג בלי להתחתן, ואלו שבחרים להתחתן עושים זאת מאוחר מאי פעם.

יב. עיסוק עצמי מוגבר, הגובל לעתים בנרקיסים.

ואיך כל זה קשור אלינו?

אנו מחנכים את דור ה-Z, אשר דומה מאד במאפייניו לדור ה-Y, עם הקצנה בתלות ברשתות החברתיות. אנו עומדים בפני אתגר חינוכי משמעותי: לחנך את תלמידינו לבחירה אחראית בחיים, בכל תחום שהוא.

כמורים ומחנכים, אנו מגלים שתלמידים מתקשים מאד לבחור, ועוד יותר – להתמיד בבחירותיהם. דוגמאות:

- **בחוגי האמנות בחט"ב:** תלמידים מתקשים לבחור. מצד שני, הם מרבים להיעדר דווקא מחוגים אלה, למרות שבחרו בהם.
- כנ"ל לגבי **קורסי הבחירה בכיתות ט'**: למרות שכל תלמיד לומד בקורסים בהם בחר, אנו מגלים שתלמידים רבים אינם משקיעים בלמידה בקורסים אלה. חלקם מרבים להיעדר משיעורים או לזלזל בהם. עם זאת, תלמידים רבים נהנים מאד משיעורים אלה.
- **למידת חקר בכיתות י'**: אנו מאפשרים לתלמידים לחקור כל נושא שבעולם, לפי בחירתם. תלמידים רבים מתקשים לבחור בנושא. לאחר שבחרו, הם אינם מגלים התלהבות רבה בעבודה, מבזבזים זמן ומתקשים להתקדם. זאת למרות שהם עוסקים בנושא שמעניין אותם!
- **מגמות בחטיבה העליונה:** תלמידים רבים "נוודים" בין מגמות, מתקשים להחליט באיזה מגמה ימשיכו, מדווחים על חוסר שביעות רצון ממגמות, נעדרים משיעורים, אינם משקיעים ולבסוף אף נושרים ממגמות.

מתוך דוגמאות אלה אנו למדים כי, בניגוד למצופה, תלמידים נתקלים בקשיים דווקא במקרים בהם ניתנת להם בחירה.

בארי שוורץ², בהרצאתו המאלפת "הפרדוקס של הבחירה" ב"טד", מונה סיבות לכך שהבחירה מאמללת אנשים:

1. **חרטה** על הבחירה, או החשש מפני החרטה שתגיע
2. **המחיר** שאנו משלמים: האפשרויות בהן לא בחרנו
3. העלייה ברמת **הצפייה** כתוצאה מעצם הבחירה
4. **האשמה** עצמית כאשר הבחירה שלנו מאכזבת.

² לצפייה: http://www.ted.com/talks/barry_schwartz_on_the_paradox_of_choice

כמחנכים, עלינו להתמודד עם הקשיים הייחודיים של הדור ה"תקוע", אשר מתקשה למצוא כיוון בחיים. מחובתנו ללמד את התלמיד לבחור באחריות.

המוטו "לבחור באחריות" יהווה קו מוביל עבורנו בשנה הבאה, וכנראה שגם בבאות אחריה.

פרידות ותודות

עם סיום השנה, צרור תודות לרכזים מסיימים או מתחלפים:

- **רני בן-נחום** מסיימת את תפקידה כרכזת החנ"ג, לאחר 15 שנים. **שאולי אדר** ירכז את המקצוע החל מהשנה הבאה. רני תמשיך לרכז את המגמה.
- **שיר מאירוביץ'**, האם הטרייה, ביקשה לסיים את תפקידה כרכזת לשון בחט"ב. **יעל קרונפלד** תמלא את מקומה ותרצה את המקצוע בשתי החטיבות.
- בסיום שנה ראשונה של ריכוז אנגלית שש-שנתי, **דבורה גזית** תעביר את האחריות לחט"ב ל**זהר שטרנברג**, אשר חוזרת משבתון. דבורה תמשיך לרכז בהצלחה את מקצוע האנגלית בחט"ע.
- **הגר פורמן**, אשר תחנך בשנה הבאה בחט"ע, מסיימת את תפקידה כרכזת המדעים בחט"ב. **טלי יהל** תחליף אותה בתפקיד.
- **אור פז** פורשת מתפקידה כרכזת למידת החקר בשכבת י'. **אורי לנדסברג** ימלא את התפקיד בשנה הבאה.

תודה לכל הרכזים המסיימים, ובהצלחה לכל המתחילים!

חופשה נפלאה לכולנו, ולהתראות בשנה הבאה!

דודו גורן ואורית סוקר